

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОЇ СЕРТИФІКАЦІЇ В УКРАЇНІ

Б. В. Шуляк, аспірант
Житомирський національний агроєкологічний університет

Соціально-екологічний вектор розвитку національної економіки, який наразі є пріоритетним напрямом державної політики України, створює об'єктивну необхідність в узгодженні виробничих процесів та якісних характеристик виготовленої продукції із принципами сталого розвитку. Невід'ємним елементом процесів екологізації є забезпечення розвитку органічно сертифікованого виробництва, що характерно для європейських продовольчих ринків, на яких спостерігається тенденція до розвитку органічного сільськогосподарського виробництва. Зокрема середньорічний темп приросту обсягів роздрібної торгівлі органічними продуктами у ЄС за 2000–2015 рр. склав 23,2 % із загальним збільшенням у 2015 р. порівняно із 2000 р. у 4,3 рази, або на 22,8 млрд євро. Враховуючи поступову лібералізацію умов торгівлі України з європейськими країнами, нарощення обсягів виготовлення органічної сільськогосподарської сировини та продуктів її переробки вітчизняними підприємствами є перспективним та економічно виправданим з позицій зміцнення експортного потенціалу саме органічно сертифікованої продукції.

Аналогічно попереднім даним табл. 1 свідчить про розвиток екологічного підприємництва суб'єктів агробізнесу у світі, в той час як позитивні тенденції вітчизняного органічного руху є недостатніми порівняно зі світовим зростанням. Частково наведене компенсується суттєвим збільшенням кількості вітчизняних товаровиробників, які виготовляють органічну продукцію. Зокрема, середньорічний темп приросту площ органічних земель в Україні у 2002–2016 рр. склав 6,7 %, тоді як кількість органічних господарств протягом цього періоду зростала із середньорічними темпами 19,1 %. Наведене пояснюється збільшенням частки нішевих культур у загальній вартості органічної продукції, вирощування яких не потребує великих площ ріллі. Передусім це стосується плодів, ягід та овочів. Відносно темпів збільшення площі органічних земель слід зазначити, що у вітчизняних сільськогосподарських підприємствах вони є високими порівняно із загальною світовою тенденцією (за винятком країн Африки).

Таблиця 1

Тенденції зміни площ органічних земель в Україні та світі

Країна/ Континент	Функція лінії тренду	Коефіцієнт детермінації	Прогнозне значення, млн га		
			2017 р.	2018 р.	2019 р.
Африка	$y = 0,01 + 0,09x$	0,96	1,6	1,7	1,8
Азія	$y = 0,60 + 0,23x$	0,64	4,5	4,8	5,0
Європа	$y = 2,28 + 0,26x$	0,95	5,7	5,9	6,2
Латинська Америка	$y = -3,84 + 1,18 \ln(x)$	0,67	7,2	7,3	7,3
Північна Америка	$y = 0,92x^{0,42}$	0,90	3,1	3,2	3,2
Україна	$y = 0,17 + 0,01x$	0,77	0,4	0,4	0,4

Примітка: x – порядковий номер року; тренди для країн Африки, Америки та Азії побудовано на основі даних за 2000–2015 рр., країн Європи – за 2004–2015 рр., України – за 2002–2015 рр.

Джерело: розраховано за даними Міжнародної федерації органічного сільськогосподарського руху (IFOAM) [7].

Окрім позитивної динаміки розвитку вітчизняного органічного виробництва для України характерні високі темпи зростання обсягів споживання органічної продукції. У 2006–2016 рр. об'єм внутрішнього споживання щорічно зростав у середньому на 48,7 %. За результатами регресійного аналізу встановлено, що у разі незмінності наявної позитивної тенденції можна очікувати, що протягом наступних трьох років обсяги споживання зростуть на 16,1 млн євро, або на 75,8 % (коефіцієнт детермінації лінійної функції тренду становить 0,99).

Передумовами нарощення обсягів виробництва органічної продукції вітчизняними сільськогосподарськими підприємствами є, з одного боку, підвищення її світового споживання та, з іншого – значний потенціал збільшення площі органічних сільськогосподарських угідь в Україні. Зокрема, за словами голови правління асоціації «Органічна Україна» О. Березівської, в Україні є 1 млн га незабруднених неорних земель, які відповідають вимогам до органічних сільськогосподарських угідь [2]. Крім того, політикою Міністерства аграрної політики та продовольства України офіційно задекларовано пріоритетність розвитку органічного руху. Наведене підкреслено у стратегії розвитку АПК «3+5», презентованої Міністерством у 2016 р. [1]. Активізація діяльності законодавчих органів влади спостерігається і у сфері регулювання органічного виробництва в Україні (наприклад, розробка проекту Закону України

«Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» [3]).

Для виявлення причин ідентифікованих позитивних тенденцій доцільно провести кореляційний аналіз залежності таких показників як кількість органічно сертифікованих господарств і площа органічних земель від факторів, що на них впливають. За результатами проведеного аналізу встановлено, що на кількість органічно сертифікованих господарств вагомий вплив мають середньогалузева ефективність бізнесу і доходи населення, зокрема розмір заробітної плати (табл. 2). Що ж стосується інфляційних процесів, то їх дія на кількість сертифікованих сільськогосподарських підприємств є незначною.

Таблиця 2

Вплив факторів на кількість органічних господарств та площу органічних земель в Україні

Рік	Кількість органічних господарств, тис. од.	Площа органічних земель, тис. га	Рентабельність сільського і лісового господарства, рибництва, %	Індекс сложивчих цін, %	Дохід на душу населення, грн*	Середня заробітна плата, грн*
2005	72	0,24	12,7	113,5	8063,5	806,00
2006	80	0,24	10,0	109,1	9019,1	932,80
2007	92	0,25	19,0	112,8	10278,8	1038,23
2008	118	0,27	12,9	125,2	11451,9	1134,82
2009	121	0,27	14,7	115,9	10854,4	1066,48
2010	142	0,27	22,9	109,4	12277,4	1148,31
2011	155	0,27	23,2	108,0	13561,3	1291,00
2012	164	0,27	21,7	100,6	15707,1	1486,66
2013	175	0,39	11,3	99,7	16603,1	1596,10
2014	182	0,40	20,6	112,1	13076,1	1362,06
2015	210	0,41	41,7	148,7	11051,6	1145,78
Коефіцієнт кореляції з кількістю органічних господарств			0,68	0,26	0,70	0,75
Коефіцієнт кореляції з площею органічних земель			0,48	0,33	0,47	0,58

Примітка: * – приведено до 2005 р.

Джерело: розраховано за даними [5, с. 80, 480, 29, ; 6, с. 385, 70; 4, с. 77; 6; 3].

Враховуючи яскраво виражену тенденцію до зростання як рівня рентабельності діяльності сільськогосподарських товаровиробників, так і доходів населення, у перспективі слід очікувати на подальше збільшення кількості підприємств, які виготовлятимуть органічну сільськогосподарську сировину та продукти її переробки. Натомість, вплив виділених вище факторів на площу органічних земель значно менш вагомий.

Підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що наразі в Україні спостерігається тенденція до збільшення кількості органічно сертифікованих підприємств та площі органічних сільськогосподарських угідь. Згідно із результатами прогнозування, у найближчі роки слід очікувати на зростання цих показників. Серед основних чинників, які впливають на розвиток вітчизняного органічного руху виділено як економічну ефективність підприємництва, так і показники добробуту населення.

Список літератури

1. «3+5». Strategy of prosperous country / Міністерство аграрної політики і продовольства України. URL: <http://minagro.gov.ua/system/files/3%205%20final.pdf> (дата звернення 2.08.2017).
2. Козориз Д. Выращивая философию: Органическая Украина 2017. 2017. URL: <https://latifundist.com/blog/read/1701-vyrashchivaya-filosofiyu-organicheskaya-ukraina-2017> (дата звернення 2.08.2017).
3. Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції. Проект Закону України № 5448 від 204.11.2016 р. Верховна Рада України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60576 (дата звернення: 2.08.2017).
4. *Статистичний щорічник України на 2015 р. : стат. збірник* / за ред. І. М. Жук, відп. за вип. О. А. Вишневська. Київ : Державна служба статистики України, 2016. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 1.12.2016).
5. *Статистичний щорічник України на 2016 р. : стат. збірник* / за ред. І. М. Жук, відп. за вип. О. А. Вишневська. Київ : Державна служба статистики України, 2017. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 1.12.2016).
6. Чудовська В. А. Фактори формування вітчизняного ринку органічної сільськогосподарської продукції. *Агросві.* 2012. № 18. С. 40–44.

7. The World of Organic Agriculture Statistics and Emerging Trends 2017. IFOAM – Organic International. Ed. by H. Willer, J. Lernoud. 2017. Nurenberg : International Trade Centre. 340 p.